

بررسی و شناسایی ضعف‌های معلمان در مدیریت کلاس‌های چندپایه دوره ابتدایی بر اساس نظریه داده بنیاد

محمد باقری دادوکلایی^۱

دانشجوی کارشناسی رشته علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان ساری

زهرا عابدین نژاد

دانشجو کارشناسی رشته آموزش کودکان استثنایی، دانشگاه فرهنگیان، تهران

پژوهش در کلاس‌های چندپایه و تلفیقی

دوره ۲ (۱۴۰۱) شماره ۱ بهار و تابستان

۱۴۰۱، شماره متوالی: ۳

چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی و شناسایی ضعف‌های معلمان در مدیریت کلاس‌های چندپایه دوره ابتدایی می باشد. روش تحقیق پژوهش روش کیفی از نوع داده بنیاد می باشد و مطالب مورد نیاز نوت برداری شده اند. روش تجزیه و تحلیل داده ها نیز بر اساس مقایسه و طبقه بندی کدهای بدست آمده (باز، محوری، گزینشی) صورت گرفته است. جامعه آماری پژوهش مدرسه‌های چندپایه مختلط روستایی ناحیه ۲ شهرستان ساری می باشد. نمونه آماری پژوهش نیز به صورت خوشه گیری چند مرحله ای انتخاب شده است. بدین صورت که از بین مدارس روستایی چندپایه ناحیه ۲ شهرستان ساری، یک دبستان چندپایه در حاشیه شهر انتخاب شده است و در آن مدرسه، ۵ کلاس برای انجام پژوهش انتخاب شده است. نتایج بدست آمده نشان می دهد که عمده ضعف های معلم کلاس به چهار ضعف ۱. برخورد عاطفی ناصحیح با دانش آموزان ۲. ارائه تقویت منفی و بازخوردهای اشتباه به دانش آموزان ۳. عدم برنامه ریزی مناسب توسط معلم ۴. عدم رعایت اصول تدریس توسط معلم، بر میگردد.

کلیدواژه ها: نقاط ضعف، مدیریت کلاس، کلاس چندپایه

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مقدمه

نظام آموزش و پرورش در هر جامعه‌ای یکی از ارکان اساسی ایجاد تحول است (جعفریان و محمودی، ۱۳۹۹، ۲۳). رشد اقتصادی، سیاسی و فرهنگی در هر کشور، ملزم به رشد و پیشرفت آموزش و پرورش آن کشور است به طوری که امروزه آموزش و پرورش به عنوان نقش حساس و سازنده در پی ریزی بنای تمامی نظم‌های علمی، اجتماعی و سیاسی و اقتصادی جهان بیشتر مدنظر صاحب نظران تعلیم و تربیت جهان قرار گرفته است (انصاری و حسنی کریم آباد، ۱۳۹۸، ۱۲). رسیدن به شکوفایی، استقلال، عزت و سربلندی، اتحاد و یکپارچگی بدون توسل به نهاد قدرتمند آموزش و پرورش میسر نیست. در آموزش و پرورش شرایط متنوعی در حوزه تربیت و تعلیم وجود دارد که متفاوت با یکدیگر بوده و برنامه ریزان به ویژه معلمان به مقتضای شرایط می بایست کار یاددهی و یادگیری را پیش ببرند (سامری و انصاری کهریز، ۱۴۰۰، ۱۰).

یکی از این شرایط ویژه، وجود مدارس کوچک یا کلاس‌های چند پایه است که یک معلم مجبور می شود چند پایه را به طور همزمان و در یک کلاس تدریس کند (زارع خورمیزی و همکاران، ۱۳۹۹، ۶۴). دوره ابتدایی پایه و اساس و زمینه ساز دوره های تحصیلی بالاتر است. میزان و کیفیت آموزشی در این دوره تا حد زیادی در دوره های بعد موثر است. بر پایه آمار های نظام آموزش و پرورش ایران حدود یک میلیون دانش آموز در کلاس های درس چند پایه به تحصیل می پردازند (موحدیان و همکاران، ۱۳۹۵، ۱۷). در رابطه با تاریخ پیدایش کلاس های چند پایه اتفاق نظر گسترده ای وجود دارد و سوابق تاریخی حاکی از آن است که آموزش و پرورش سنتی در اساس چند پایه بوده است (پورمند و همکاران، ۱۳۹۶، ۲۹). با کمی تحقیق در مورد آموزش و پرورش میتوان دریافت که کلاس های چند پایه به قدمت شروع آموزش های دسته جمعی است. قبل از تغییرات کیفی و کمی در آموزش و پرورش و توسعه روشهای جدید، سیستم آموزشی یک آموزش و پرورش طراحی شده برای نیازها و ارزشهای جاری الشعاع دولت در هر زمانی و تحت تأثیر و تحت ها، رژیم، جوامع، مذاهب و حتی خانواده بوده است (مرتضوی زاده، ۱۳۹۴، ۱۱).

در کشور ما نیز سیستم آموزش ابتدایی به لحاظ فراگیر بودن آن، در اقصی نقاط کشور و در روستاهای دوردست مشغول تعلیم کودکان بوده و هم به لحاظ درصد بالای آن که در ۱۰ سال گذشته حدود ۵۸ درصد از کل دانش آموزان ۳ مقطع تحصیلی کشور را دانش آموزان ابتدایی تشکیل داده اند، از اهمیت خاصی برخوردار است. به ویژه که بعد از انقلاب اسلامی ایران با اهمیتی که مسئولان کشور به آموزش و پرورش داده اند، وسعت آموزش ابتدایی افزایش پیدا کرده است. اما در این میان وجود کلاس های چند پایه نیاز به توجه خاص و برنامه ی ویژه ای دارد که نیازمند توجه همه جانبه به این موضوع میباشد (صمدیان، ۱۳۸۵، ۳۲).

کشور ما جزء کشورهای است که پراکندگی روستاهای آن موجب پایین آمدن جمعیت دانش آموزی است. بنابراین، برای ارایه خدمات آموزش و پرورش به آنها، کلاس های درس به صورت چند پایه برگزار میشود (ده بندی، ۱۳۸۹، ۱۶). یکی از عوامل تاثیر گذار در کلاس های چند پایه معلم توانا می باشد زیرا نیروی انسانی یک کشور درون مدارس پرورش می یابد و آنچه باعث رشد و شکوفایی در آموزش و پرورش می شود، جنبه نیروی انسانی آن یعنی معلم است (بادله، ۱۳۹۹، ۴). معلمان از ارکان مهم و اصلی در ساختار آموزش و پرورش هستند که افت کمی و کیفی آنها تأثیر مستقیمی بر شایستگی هر نظام آموزشی خواهد داشت. همانطوری که گفته شد یک معلم در کلاس مسئول تدریس به چند پایه می باشد که تعریف فوق بیانگر این است که معلم در کلاس های چند پایه با دشواری های خاصی مواجه است (خاکزاد و همکاران، ۱۳۹۵، ۸).

معلم در کلاس های چند پایه دارای مسئولیت های چندگانه ای است که از مهم ترین آن ها می توان به تدریس، شیوه های یاددهی - یادگیری، مدیریت کلاس درس و ارزشیابی اشاره کرد. هر چند که این مؤلفه های اساسی یادگیری در کلاس های تک پایه هم مشاهده می شوند اما در کلاس های چند پایه جلوه ی خاصی به خود می گیرند. یکی از متغیرهای مهمی که می تواند یادگیری دانش آموزان را متأثر سازد روش تدریس معلم است. منظور از روش تدریس همه فعالیت ها و تدابیری است که معلم برای مدیریت فرایند یاددهی - یادگیری تدارک می بیند؛ تا این فرایند با سرعت و سهولت انجام گیرد (رحیمی و همکاران، ۱۳۹۸، ۴۷).

معلم در تدریس خود تنها از یکی از روش ها بهره نمی برد، بلکه تلفیقی از روش ها او را به اهداف آموزشی و مخصوصاً تربیتی خواهد رساند؛ مدرسه باید بتواند قابلیت های فردی و اجتماعی دانش آموز را با هم رشد دهد و این مستلزم بهره گیری از روش های متفاوت است (قربانی، ۱۳۹۴، ۶۷). از دید دیویی تدریس و یادگیری در مکان و زمان متوقف نمی شوند بلکه یک فرایند هستند (پورحسینی و

همکاران، ۱۳۹۳، ۵۴). در کلاس های چندپایه معلم بیش از یک ماده درسی را در طی چند ساعت متوالی در پایه های مختلف تدریس می کند. امروزه تدریس، با نگاهی چندجانبه نگر به عنوان فرایند یاددهی - یادگیری و حتی فراتر از آن به عنوان نظام یاددهی - یادگیری مطرح می شود که دربرگیرنده همه عوامل و ابعاد دخیل در این امر خطیر می باشد (ترک زاده، ۱۳۹۷، ۲۳).

رویکرد یاددهی - یادگیری الگوی مواجهه ی معلم و دانش آموز در یک فضای آموزشی در جهت دستیابی به هدف های معین است که شامل چهار مؤلفه ی اساسی: مراحل و توالی فعالیت های معلم و دانش آموز، نقش معلم، نقش دانش آموز و نحوه ی ارتباط معلم و دانش آموز می باشد. در رأس فرآیند یاددهی - یادگیری دانش آموز قرار دارد و همه تلاش های معلم باید در راستای محور قرار دادن دانش آموز در فعالیت های آموزشی باشد (شاه ولی و همکاران، ۱۳۹۷، ۳۶).

مدیریت در کلاس های چند پایه متفاوت با کلاس های معمولی است؛ حجم کار معلم چند پایه و زمان تدریس بسیار بیشتر از کلاس تک پایه و فضا و امکاناتی که دانش آموزان این مدارس در اختیار دارند بسیار محدود تر از کلاس های معمولی می باشد. این عوامل تا حدی می توانند کار معلم را در کلاس های چند پایه با دشواری مواجه سازند (موحدیان و همکاران، ۱۳۹۵). با توجه به مطالب فوق، می توان فهمید در کلاس های چند پایه باید معلمان با سواد و توانمند به کار گرفته شوند. در این پژوهش سعی شده است تا به بررسی و شناسایی نقاط ضعف معلمان کلاس های چندپایه در دوره ابتدایی پرداخته شود.

پیشینه پژوهش

در پژوهشی که مرتضوی زاده و همکاران (۱۳۹۷) با عنوان واکاوی دیدگاه معلمان در خصوص مشکلات اجرایی طرح ارزشیابی کیفی - توصیفی در کلاس های چندپایه و ارائه راهکارهایی برای رفع آن ها انجام دادند؛ در خصوص ارائه راهکارها برای مشکلات اجرای طرح ارزشیابی کیفی - توصیفی در کلاس های چندپایه، استفاده از تکنیک های متنوع ارزشیابی کیفی - توصیفی از جمله ارزشیابی گروهی و استفاده از خلیفه یا معلم یار را مناسب می دانند.

عابدینی و مرتضوی زاده (۱۳۹۷) در مطالعه ای که تأثیر آموزش هم شاگردی بر یادگیری درس ریاضی در کلاس های چندپایه با استفاده از طرح تک آزمودنی همراه با بررسی کیفی را در دو کلاس چند پایه در روستا های شهرستان یاسوج انجام دادند به این نتیجه رسیدند آموزش از طریق هم شاگردی در مقایسه با آموزش سنتی، نه تنها تأثیر بیشتری بر پیشرفت در درس ریاضی دارد، بلکه سبب بهبود انگیزش دانش آموزان برای یادگیری درس ریاضی، بهبود روابط اجتماعی آنان و همچنین ترویج روحیه مشارکت و همکاری در میان آنان می شود. عزتی (۱۳۹۹) در پژوهش خود به این نتیجه رسید که اگر مدیریت کلاس های چندپایه، با استفاده از رویکردهای آموزشی مناسب باشد یعنی معلم این شانس را به دانش آموزان بدهد که در فرایند یادگیری خود درگیر شده و مسؤلیت یادگیری خود را عهده دار باشند، گاهی پیشرفت هایی بالاتر از کلاس تک پایه به دست می آید.

سوالات پژوهش

۱. ضعف های معلم در مدیریت کلاس چندپایه چه است؟

۲. چه راه کارهایی می توان برای برطرف کردن این ضعف ها ارائه نمود؟

روش تحقیق پژوهش

مبانی فلسفی روش حاضر در پارادایم نمادین - تفسیری، رویکرد آن استقرایی، صبغه پژوهش، کیفی و داده های آن به صورت میدانی در آذر ماه ۱۴۰۰ جمع آوری شده است. از میان روش های متنوع کیفی به صورت مشخص از روش نظریه پردازی داده بنیاد استفاده شده است. محقق برای تهیه گزارش به صورت میدانی وارد مدرسه ای در یکی از روستاهای شهرستان ساری شده است و طی چند هفته در کلاس های درس معلمان مختلف حضور داشته است و نکات را یادداشت برداری و نوت برداری کرده است. جامعه آماری پژوهش مدارس روستایی چند پایه ناحیه ۲ شهرستان ساری می باشد و نمونه آماری پژوهش نیز به صورت خوشه گیری چند مرحله ای انتخاب شده است. بدین صورت که از بین مدارس روستایی چندپایه ناحیه ۲ شهرستان ساری، یک دبستان چندپایه در حاشیه شهر انتخاب شده است و در آن مدرسه، ۵ کلاس برای انجام پژوهش انتخاب شده است. پژوهشگر برای جمع آوری اطلاعات در طی چند هفته وارد این پنج کلاس شده است و مشاهدات خود را یادداشت کرده است. گردآوری و تحلیل داده ها همزمان صورت می گیرد. بدین صورت که پس از تبدیل محتوای جمع آوری شده به کدهای باز و محوری و گزینشی، به تحلیل محتوای آنها اقدام شده و مباحث جمع آوری شده در راستای سؤالات تحقیق مقوله بندی می شوند. به عبارت دیگر محقق در آغاز داده ها را خط به خط خوانده و مضمون های فرعی را استخراج می نماید. سپس مضمون های حاصل

با مضمون های پیشین مقایسه و کدهایی که از نظر مفهومی همانند یکدیگر بودند، در یک طبقه جای گرفته و به تدریج طبقه ها شکل می گیرند. طبقه ها نیز با یکدیگر مقایسه شده و در صورت نیاز با یکدیگر ادغام شده و یا در برخی موارد یک طبقه به دو یا چند طبقه تفکیک شده یا محل یک مضمون از یک طبقه به طبقه دیگر تغییر پیدا می کند تا در نهایت مضمون های اصلی پدیدار شدند.

یافته های پژوهش

در تجزیه و تحلیل داده ها در مجموع ۴۱ کد باز مشخص شده است. سپس با ادغام کردن کدهای مشابه ۵ کد محوری پیدا شده است و در نهایت با ادغام کردن این شد به یک جمله رسیده ایم که به عبارتی مشکل پیدا شده در این پژوهش می باشد.

کدگذاری باز

کد	جمله
۱: ادب بچه ها	بچه ها بلند شدند و با اجازه خانم معلم نشستند.
۲: بد شروع کردن کلاس توسط معلم	معلم بدون اینکه سلام و علیک کند در ابتدا شروع کرد به جمع کردن رضایت نامه ها برای اردوی فردا بچه ها که قرار بود به کتاب خانه روستا بروند
۳: بد شروع کردن کلاس توسط معلم	بعد از آن فکر کردم معلم شروع می کند به حضور غیاب کردن که اصلا این کار را انجام ندادند
۴: هماهنگ نبودن معلم	معلم کمی صدایش را بلندتر کرد و گفت: مگر شما برنامه را نگاه نمی کنید؟!..
۵: هماهنگ نبودن معلم	بعد دانش آموزان به معلم گفتند روی تخته برنامه را نگاه کنید، ما زنگ اول علوم داریم نه مطالعات. که خانم معلم قبول کرد و گفت علوم را دریاورید
۶: رعایت اصول تدریس	سپس شروع کرد به پرسش از بچه ها که گویا نشان از ارزشیابی آغازین دارد
۷: عدم رعایت اصول تدریس	ولی اصلا ایجاد انگیزه ای برای آغاز درس نداشتند متاسفانه، که بهتر بود این کار را انجام میدادند
۸: درگیر کردن ذهن بچه ها	ابتدا سوال پرسید: «بچه ها ما وقتی به اعماق می رویم یاد چه چیزی می افتیم؟» دانش آموزان تعدادی از آنها به سوالها پاسخ درست و اشتباه دادند.
۹: استفاده از روش عینی در تدریس	سپس معلم به وسط کلاس آمد و پاهای خود را محکم روی زمین کوبید و کلاس به لرزه در می آمد و سپس به بچه ها رو کرد و گفت بچه ها ما به این امواج لرزه ای می گوئیم
۱۰: روش تدریس غیرفعال	بعد از آن شروع کرد روی تخته سوالاتی را نوشتن و برای سوالها جواب ها را روی تخته نوشت. این روش اشتباهی است به نظرم، چون جواب سوالها دقیقا در کتاب نوشته بود و بهتر بود معلم فقط سوالها را می نوشت و بعد بچه ها می گفت شما جوابها را بگوئید یا پیدا کنید
۱۱: ناتوانی در مدیریت کلاس درس	در همین حین که معلم سوال و جواب می نوشت دانش آموزان یک به یک معترض شده بودند و شروع کردند به سر و صدا کردن و جو کلاس از دست معلم خارج شده بود
۱۲: ناتوانی در مدیریت کلاس درس	آنها معترض بودند که چرا جوابهایی که در کتاب هست را شما دوباره

رو تخته می‌نویسید؟ چرا تخته شلوغ است و ما نمی‌توانیم تشخیص بدهیم کدام جواب برای کدام سوال است.

۱۳: ناتوانی در مدیریت کلاس درس
ناگهان معلم داد کشید و نسبت به بچه‌ها پرخاشگری کرد
فرجی دانش‌آموز کلاس ششم روبه من کرد و گفت: «معلم جواب‌های کتاب را دوباره دارد می‌نویسد و وقت کلاس را می‌گیرد!!!».

۱۵: ناتوانی در مدیریت کلاس درس
معلم وقتی متوجه شد که بچه‌ها معترض هستند و جو کلاس خراب است، از روش‌های نامناسبی برای ساکت کردن آنها استفاده کرده است برای مثال پرخاشگری با صدای بلند

۱۶: ارائه تقویت منفی توسط معلم
وسط هیاهوی بچه‌ها سجاد دانش‌آموز کلاس ششم سوالی پرسید که متاسفانه معلم باز خورد خوبی نداد و باعث خجالتی دانش‌آموز شد.

۱۷: ناتوانی در مدیریت کلاس درس
کلاس این قدر کسل کننده شده بود و از حالت اصلی خود خارج شده بود که جعفری به فرجی می‌گوید: «موشکی که درست کرده‌ام به نظرت تا ته کلاس می‌رود؟» بچه‌های کلاس پنجم هم که به امان خدا رها شده بودند، یکی روی میز نقاشی می‌کشید، دیگری با بغل دستی خود صحبت می‌کرد

۱۸: استفاده از روش سنتی در تدریس
خانم معلم برای ادامه درس کتاب را گرفت و از رو می‌خواند، گویی در حال گرفتن امتحان املا بودند

۱۹: استفاده نکردن از روش سنتی
برای درس علوم و سایر درس‌های عملی این روش‌های تدریس سنتی که دانش‌آموزان را کسل می‌کند را استفاده می‌کرد

۲۰: استفاده از اصول تدریس
بعد از دانش‌آموزان کلاس ششم معلم پرسید بچه‌ها از درس امروز چه فهمیده‌اید؟؟ که این کار خوبی بود به نظرم و قصد جمع بندی و ارزشیابی پایانی را داشت

۲۱: عدم رعایت اصول تدریس
اما وقتی معلم دید که بچه‌ها جواب ندادند نباید وارد درس جدید می‌شد و ابتدا باید مهاجرت را توضیح می‌داد و بعد وارد درس جدید می‌شد

۲۲: درگیر کردن ذهن بچه‌ها
معلم برای شروع درس خود کتاب را خواند و خط به خط که می‌خواند از بچه‌ها سوال می‌پرسید

۲۳: عدم توانایی در مدیریت کلاس درس
یهو ناگهان زنگ تفریح خورد و بچه‌ها از جا بلند شدند و معلم هم دید بچه‌ها آماده فرار هستند، کلاس را تعطیل کرد

۲۴: حساسیت موضوع در کلاس چندپایه
به نظرم کلاس چندپایه فرصت خیلی خوبی است به شرطی اینکه معلمان توانمند را در این مدارس به کار بگیریم، معلمانی که واقعا مهارت داشته باشند

۲۶: حساسیت موضوع در کلاس چندپایه
کلاس‌های چندپایه بهترین فرصت برای ارتقا تعامل دانش‌آموزان و تقویت بحث گروهی میان آنهاست

۲۷: اهمیت به سلامت بچه‌ها
به علت سردی هوا در سالن صف ایست کنید

۲۸: همکاری دانش‌آموزان با یکدیگر
نیاش و فاطمه زهرا دانش‌آموزان کلاس ششم با کمک یکدیگر مراسم را اجرا کردند

۲۹: برخورد ناصحیح با دانش‌آموزان
فقط ای کاش خانم معلم کمی با لحن ملایم تر این موارد را با

دانش آموزان در میان می گذاشت

معلم بدون سلام و علیک از بچه ها سوال پرسید	۳۰: برخورد ناصحیح عاطفی با دانش آموزان
ولی معلم در حال صحبت کردن با دیگر دانش آموزان است و باعث سر و صدا در کلاس می شود	۳۱: ارزش قائل نشدن برای دانش آموز توسط معلم
در هنگام سر و صدای بچه ها خانم معلم با اخم و صدای بلند به آنها تذکر میداد	۳۲: برخورد ناصحیح با دانش آموزان
سر و صدای زیادی در کلاس حاکم بود و اصلا صدای قاری به گوش نمی رسید	۳۳: ناتوانی در مدیریت کلاس
وسط خواندن پریناز معلم خود در حال پاسخ دادن به سوالات امتحان زنگ بعد بود که این کار باعث هرج و مرج در کلاس شده بود	۳۴: ارزش قائل نشدن برای دانش آموز توسط معلم
معلم هم کمی با عصبانیت و بی حوصلگی جواب آن ها را داد.	۳۵: برخورد ناصحیح عاطفی با دانش آموزان
بچه ها کلافه شده بودند و نمی دانستند باید کجا بنویسند و معلم هم این وسط عصبانی شده بود	۳۶: ناتوانی در مدیریت کلاس
سپس معلم داد کشید نههه کتاب!	۳۷: برخورد ناصحیح عاطفی با دانش آموزان
در کلاس نظم و جو عاطفی موج می زد. پارسا بلند می شود و کتاب را به همه نشان می دهد و سر و صدا در کلاس زیاد است	۳۸: ناتوانی در مدیریت کلاس
و معلم با اخم او را نگاه کرد	۳۹: برخورد ناصحیح عاطفی با دانش آموزان
معلم در پاسخ سوال پارسا باز خورد مناسبی نشان نداده است.	۴۰: برخورد ناصحیح با دانش آموزان
متأسفانه اصلا جو عاطفی خوبی در کلاس حاکم نبود	۴۱: ناتوانی در مدیریت کلاس

کدگذاری محوری

شماره کدهای باز	شماره جدید (کدمحوری)	کد
۷ و ۳ و ۴ و ۵ و ۲	B	ناکار آمدی معلم
۱۱ و ۱۲ و ۱۳ و ۱۴ و ۱۵ و ۱۷ و ۲۳ و ۳۳ و ۳۶ و ۳۸ و ۴۱	C	نداشتن علم مدیریت کلاس
۱۶ و ۲۹ و ۳۰ و ۳۱ و ۳۲ و ۳۴ و ۳۵ و ۳۷ و ۴۰ و ۴۱	D	ارائه بازخورد غلط توسط معلم
۲۴ و ۲۶	E	اهمیت کلاس های چند پایه
۸ و ۹ و ۱۰ و ۱۸ و ۱۹ و ۲۰ و ۲۲	F	تنوع در ایجاد راه های یادگیری

کدگذاری گزینشی

شماره کدهای محوری	شماره جدید (کد گزینشی)	کد
B, C, D	Key Problem	اهمیت به کارگیری معلم توانمند در مدارس چند پایه

با توجه به کد گزینشی انتخاب شده دو سوال به عنوان سوالات اصلی پژوهش طراحی شده است که در این قسمت یافته ها به آن پاسخ خواهیم داد.

۱. ضعف های معلم در مدیریت کلاس چند پایه چه است؟

با توجه به مشاهدات پژوهشگر در کلاس درس، ضعف های معلم کلاس بدین صورت می باشد:

- معلم روش های مدیرتی را اصلاً بلد نبود، برای مثال در همین حین که معلم سوال و جواب را روی تخته می نوشت دانش آموزان یک به یک معترض شده بودند و شروع کردند به سر و صدا کردن و جو کلاس از دست معلم خارج شده بود. در اینجا معلم باید قدرت مدیریت داشته باشد تا اولاً نگذارد کار به اینجا بکشد و ثانیاً حال که این اتفاق افتاد توانایی مدیریت این وضعیت را داشته باشد.
- پرخاشگری معلم نسبت به بچه ها: وقتی کلاس از دست معلم خارج شد هم بچه های کلاس ششم و هم بچه های کلاس پنجم شروع به سر و صدا کردند طوری که اصلاً وضعیت کلاس قابل تحمل نبود. معلم باید توانایی این را داشته باشد تا هر دو پایه را بتواند مدیریت کند.
- ناتوانی در مدیریت تایم کلاس: معلم باید بتواند در کلاس چند پایه تایم را تنظیم کند تا به مشکل برخورد. برای مثال فرجی دانش آموز کلاس ششم روبه من کرد و گفت: «معلم جواب های کتاب را دوباره دارد می نویسد و وقت کلاس را می گیرد!!!...». یهو ناگهان زنگ تفریح خورد و بچه ها از جا بلند شدند و معلم هم دید بچه ها آماده فرار هستند، کلاس را تعطیل کرد.
- ارائه تقویت منفی و بازخورد ناصحیح از معلم: برای مثال وسط هیاهوی بچه ها سجاد دانش آموز کلاس ششم سوالی پرسید که متأسفانه معلم بازخورد خوبی نداد و باعث خجالتی دانش آموز شد.
- عدم توجه به کل کلاس: برای مثال، کلاس این قدر کسل کننده شده بود و از حالت اصلی خود خارج شده بود که جعفری به فرجی می گوید: «موشکی که درست کرده ام به نظرت تا ته کلاس می رود؟» بچه های کلاس پنجم هم که به امان خدا رها شده بودند، یکی روی میز نقاشی می کشید، دیگری با بغل دستی خود صحبت می کرد.
- ارزش قائل نشدن برای دانش آموز توسط معلم: مثال، وسط خواندن پریزاد معلم خود در حال پاسخ دادن به سوالات امتحان زنگ بعد بود که این کار باعث هرج و مرج در کلاس شده بود و همچنین برای دانش آموزی که در حال خواندن بود ارزشی قائل نبود.

۲. چه راه کارهایی می توان برای برطرف کردن این ضعف ها ارائه نمود؟

با توجه به ضعف های گفته شده، اولین راهکار و مهم ترین راهکار این است که برای کلاس های چندپایه معلمانی که از سطح علمی و مدیرتی خوبی برخوردار نیستند را به کار نگیرند. به نظر محقق بهترین ایده برای کلاس های چندپایه روستایی این است که نومعلمانی که به تازگی از دانشگاه فرهنگیان فارغ التحصیل شده اند به علت سواد و دانش کافی و همچنین جوان بودن برای معلمی به مدارس چندپایه روستایی فرستاده شوند تا بتوان به بچه های روستا که بدون شک سرمایه های ناب و استعدادهای کشف نشده این مملکت هستند خدمت کنند. کلاس های چندپایه بهترین فرصت برای تقویت مهارت های اجتماعی و مشارکتی دانش آموزان است، این امر نیازمند معلم توانا و در سطح بالا است پس باید معلم قوی در این کلاس ها به کار گرفته شود.

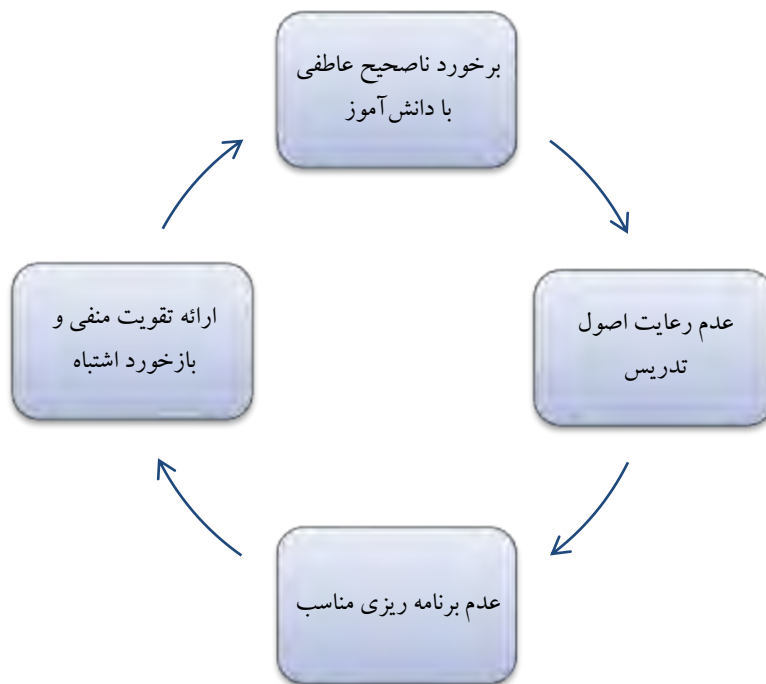
راه حل بعدی هم که میتوان اشاره کرد این است که برای معلمان کلاس های چندپایه در سال یا در تابستان چندین دوره آموزشی برگزار شود تا نقاط ضعف معلمان چندپایه برطرف شود. چون نوع تدریس و نوع مدیریت کلاس در کلاس های چندپایه به کل متفاوت با کلاس های تک پایه می باشد.

جمع بندی و نتیجه گیری

اگرچه نقش آموزش و پرورش از زمان های گذشته به عنوان یکی از ارکان اصلی و عوامل تعیین کننده توسعه اقتصادی و اجتماعی می باشد اما امروزه آموزش در فرایند توسعه نقش مهم تری یافته است. در نظام آموزش و پرورش هر جامعه ای، مدارس ابتدایی از جایگاه والایی برخوردار بوده و به نام های تعلیمات ابتدایی، تعلیمات اجباری، آموزش همگانی و آموزش عمومی خوانده شده است. در این میان کلاس های چندپایه به منظور توسعه عدالت آموزشی و بهبود رشد شناختی و اجتماعی دانش آموزان و از سوی دیگر، به دلایل اداری همچون کاهش جمعیت دانش آموزی، نیازهای اداری، مالی، موقعیت جغرافیایی و ... تشکیل می شوند. همچنین فرصتی برای خدمت به مردم مناطق محروم هستند و مراکزی برای ایجاد آگاهی اجتماعی، پیشرفت های اقتصادی و اصلاحات آموزشی به شمار می آیند.

نتایج پژوهش حاضر نشان میدهد که ضعف معلم کلاس چندپایه به موارد زیر برمی گردد.

نمودار شماره ۱- نقاط ضعف معلم در مدیریت کلاس چندپایه

هر کدام از موارد بالا نقش مستقیم با مدیریت کلاس معلم دارد که حتما باید این موارد بر طرف شود وگرنه خطر جدی از سمت معلم برای آینده تحصیلی دانش آموزان محسوب می شود. همچنین راهکارهایی برای حل مشکل ارائه شده است که یکی از آنها برگزاری دوره های آموزشی و توانمندسازی معلمان کلاس چندپایه است تا بتوانند حداقل کمی از نقاط ضعف خود را کاهش دهند.

منابع

۱. جعفریان، وحیده؛ محمودی، فیروز (۱۳۹۹). تجارب دانشجو-معلمان از طرح جدید کارورزی در دانشگاه فرهنگیان تبریز: یک مطالعه پدیدارشناسی، مجله راهبردهای آموزش در علوم پزشکی، دوره ۱۳، شماره ۱۶، ص ۵۶۱-۵۷۰.
۲. بادله، علیرضا (۱۳۹۹). شناسایی مؤلفه های مؤثر بر ارتقای کیفیت اجرای کارورزی و ارزیابی وضع موجود در دانشگاه فرهنگیان استان مازندران، مطالعات آموزشی و آموزشگاهی، دوره ۹، شماره ۴، ص ۷-۳۵.
۳. انصاری، افشین، حسنی کریم آباد، اشکان (۱۳۹۸). توصیف تجارب زیست شده معلمان دوره ابتدایی در مورد کلاس های چندپایه (مطالعه موردی کلاسهای چندپایه اداره آموزش و پرورش منطقه انزل). مجله پیشرفت های نوین در روانشناسی، علوم تربیتی و آموزش و پرورش سال دوم، شماره ۷۱.
۴. سامری، مریم، انصاری کهریز، افشین (۱۴۰۰). تحلیل کیفی تجارب زیست شده معلمان دوره ابتدایی از عناصر اصلی یادگیری در کلاس های چندپایه. فصلنامه پیشرفتهای نوین در مدیریت آموزشی، سال اول شماره ۳، پیاپی ۳.
۵. زارع خورمیزی، حسین؛ سعادت مند، زهره و کشتی آرای، نرگس (۱۳۹۹). راهبرد های برقراری ارتباط مؤثر در کلاس های چند پایه مبتنی بر تجارب زیسته معلمان. فصل نامه آموزش در علوم انتظامی، سال ۷، شماره ۲۵، صص ۳۰۸ - ۲۸۷.
۶. موحدیان، موسی؛ روشن قیاس، عماد؛ اندروژا، سیده طیبه و خلیلی، سلمان (۱۳۹۵). تبیین راهبردهای مدیریت کلاس درس مدارس چند پایه شرق مازندران. کنفرانس بین المللی نخبگان مدیریت، صص ۲۱-۱.
۷. پورمند، رسول، نوروزی، داریوش، زارعی زوارکی، اسماعیل، دلاور، علی (۱۳۹۶). بررسی تأثیر روش تدریس گروهی آموزش همزمان موضوعات مشترک با سطوح پیچیدگی متفاوت بر یادگیری دانش آموزان کلاس های چندپایه، فصلنامه علمی پژوهشی تدریس پژوهی، سال پنجم - شماره سوم.

۸. ده بندی، زینب (۱۳۸۹)؛ مقایسه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تجمیع شده و کلاس های چندپایه ی دوره ابتدایی استان مازندران و ارایه راهکارهای مناسب به مسئولان ذیربط، گزارش طرح تحقیقی، آموزش و پرورش مازندران.
۹. صمدیان، صمد (۱۳۸۵). شیوه اداره و تدریس در کلاسهای چند پایه؛ تبریز: مولف
۱۰. مرتضوی زاده، سید حشمت‌الله (۱۳۹۴). مدیریت و برنامه ریزی کلاس های چندپایه .تهران: انتشارات کورش چاپ.
۱۱. خاکزاد، فاروق؛ دهقانی، مرضیه و رزی، جمال (۱۳۹۵). بررسی و مقایسه یادگیری ضمنی و پیشرفت تحصیلی در کلاس های چندپایه دوره ابتدایی. فصلنامه پژوهش های کاربردی روانشناختی، دوره ۱، شماره ۷.
۱۲. رحیمی، عبدالله؛ بهمنی قانیدی، ابوالحسن و صفی شلمزاری، سعید (۱۳۹۹). بررسی روش ها و فنون تدریس از منظر قرآن کریم. فصلنامه علمی- پژوهشی تدریس پژوهی، سال ۸، شماره ۲.
۱۳. قربانی، علی (۱۳۹۴). تحلیل پدیدارشناسانه الگوهای تدریس و تأثیر آن بر طراحی معماری کلاس درس. فصلنامه نوآوری های آموزشی. شماره ۵۵، سال ۱۴
۱۴. پورحسینی، محمد؛ سجادی، سیدمهدی؛ و ایمانی، محسن. (۱۳۹۳) تبیین دلالت های دیدگاه جان دیویی در خصوص هنر و زیبایی شناسی برای فرایند تدریس و یادگیری. فصلنامه علمی- پژوهشی، پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی. سال ۲، شماره ۷.
۱۵. ترک زاده، جعفر؛ محمدی، مهدی؛ شفیع سروستانی، مریم و شعبانی فرد، مجید (۱۳۹۷). آسیب شناسی نظام یاددهی- یادگیری در دانشکده های فنی و حرفه ای تهران. مجله علمی پژوهشی، پژوهش های برنامه درسی، دوره ۸، شماره ۱
۱۶. شاه ولی، کامران؛ مرعشی، سید منصور و هاشمی، سید جلال (۱۳۹۷). رویکرد یاددهی- یادگیری در پارادایم پیچیدگی. پژوهش های تربیتی، شماره ۳۶، صص ۵۸ - ۴۰.
۱۷. عابدینی، یاسمین و مرتضوی زاده، سید حشمت‌الله. (۱۳۹۷) تأثیر آموزش هم شاگردی بر یادگیری درس ریاضی در کلاس های چندپایه با استفاده از طرح تک آزمودنی همراه با بررسی کیفی. پژوهش های روانشناختی، دوره ۲۱، شماره ۲.
۱۸. عزتی، خاتون (۱۳۹۹). بررسی روش ها و راهبردهای تدریس در کلاس های چند پایه با تأکید بر روش یادگیری خود راهبری. فصلنامه پژوهش های مدیریت در جهان اسلام. دوره ۲، شماره ۲.
۱۹. مرتضوی زاده، سید حشمت‌الله؛ نیلی، محمدرضا؛ نصر اصفهانی، احمدرضا و حسینی، محمد (۱۳۹۷). واکاوی دیدگاه معلمان در خصوص مشکلات اجرایی طرح ارزشیابی کیفی- توصیفی در کلاس های چندپایه و ارائه راهکارهایی برای رفع آن ها. فصلنامه پژوهش در برنامه درسی، سال ۱۵، دوره ۲، شماره ۳۰.

Abstract

The purpose of this study is to investigate and identify the weaknesses of teachers in the management of multi-grade classrooms in elementary school. Research method The research method is a qualitative method of the data type of the foundation and the required materials have been recorded. The data analysis method was based on comparison and classification of the obtained codes (open, axial, selective). The statistical population of the study is mixed multi-grade rural schools in District 2 of Sari city. The statistical sample of the research has been selected as multi-stage clustering. Thus, among the multi-grade rural schools in District 2 of Sari city, a multi-grade primary school on the outskirts of the city has been selected and in that school, 5 classes have been selected for research. The results show that the main weaknesses of the class teacher are four. Weakness 1. Improper emotional treatment of students 2. Provide negative reinforcement and wrong feedback to students 3. Lack of proper planning by the teacher 4. Non-observance of teaching principles by the teacher is due.

Keywords: Weaknesses, class management, Multiple class

